

- O. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen termodynamiikan luento-osuus saatiin valmiiksi torstaina.
- A. Luentokalvojen luvun 20.X esimerkit.
- B. Kappale 1 massaltaan m_1 on tehty materiaalista, jonka ominaislämpö on c_1 , ja kappale 2 massaltaan m_2 puolestaan materiaalista, jonka ominaislämpö on c_2 . Olkoon kappale 1 alussa lämpötilassa T_1 ja kappale 2 lämpötilassa T_2 siten, että $T_2 > T_1$. Oletetaan, että seuraavassa kappaleiden tilavuudenmuutokset voidaan jättää huomiotta ja että kappaleet vaihtavat energiaa vain toistensa eivätkä muun ympäristön kanssa.
- (a) Saatetaan kappaleet vähäksi aikaa kosketuksiin toistensa kanssa siten, että kappaleen 1 lämpötila on sen jälkeen T ja kappaleen 2 lämpötila T' . Osoita, että kappaleiden 1 ja 2 muodostaman yhdistetyn systeemin entropianmuutos tämän prosessin aikana on $\Delta S = m_1 c_1 \ln(T/T_1) + m_2 c_2 \ln(T'/T_2)$.
- (b) Osoita, että termodynamiikan 1. pääsäännöstä seuraa $m_1 c_1 (T - T_1) = m_2 c_2 (T_2 - T')$.
- (c) Osoita, että entropian muutos ΔS lämpötilan T funktiona saa maksimiarvon, kun $T = T'$.
- C. Sanallinen päättelytehtävä: Puolen kilon painoinen rautaharkko on aluksi lämpötilassa 400 K.
- (a) Se upotetaan suureen vesisäiliöön, jonka lämpötila on 300 K, ja odotetaan tasapainon asettumista. 2. pääsäännön mukaisesti yhdistetyn järjestelmän (rauta+vesi) entropia kasvaa: entropianmuutos $\Delta S_a > 0$.
- (b) Tehdäänkin niin, että harkko upotetaan ensin vesisäiliöön, jonka lämpötila on 350 K, ja siirretään sitten toiseen vesisäiliöön, jonka lämpötila on 300 K siten, että kummassakin vaiheessa odotetaan tasapainon asettumista. *Kysymys*: Onko yhdistetyn järjestelmän (rauta+vesi₁+vesi₂) entropian muutos ΔS_b tässä tapauksessa yhtäsuuri kuin edellisen kohdan ΔS_a ja miksi vastaat siten?
- (c) Entä jos tehdään harkon jäähditys hitaasti hyvin pienin lämpötila-askelin monen vesisäiliön kautta? Huom: Vesisäiliöt ovat kussakin kohdassa hyvin suuria.
- D. Edellisen tehtävän tilanteesta lasku: Laske yhdistettyjen järjestelmien entropian muutokset ΔS_a ja ΔS_b .
- E. Dieselmoottorin puristussuhde on 15 eli ilma puristetaan siinä 1/15 osaan alkutilavuudestaan, joka olkoon yksi litra. Paine alussa on 1 atm ja lämpötila 300 K. C_V :lle voit käyttää arvoa 20.8 J/mol K ja lämpökapasiteettien suhteelle arvoa $\gamma = 1.4$ (kaksiatominen harva kaasu). Laske ensin kaasun loppulämpötila olettaen puristus adiabaattiseksi. Laske sitten kaasuun puristuksen aikana tehty työ.
- F. Piirrä Carnot'n ja Stirlingin kiertojen TS -diagrammi eli diagrammi, jossa pystyakselina on lämpötila ja vaakakselina on entropia. Totea, että reversiibelissä syklissä siirtyvä lämpö on TS -diagrammissa syklin sisään jäävä pinta-ala. Miten TS - ja PV -diagrammeja voidaan käyttää syklien hyötysuhteen määrittämisessä?
- G. Aiemman vuoden kurssilaisten havainto muovikantisesta pahvisesta kahvimukista: Kokeile miten käyttäytyy juontiaukkoon helposti muodostuva kalvo tukkiessasi sormella kannessa olevan pienemmän reiän. Selityksiä?
- H. Veden sulamiskäyrän kulmakerroin arkisissa olosuhteissa on suunnilleen -134 atm/K. Jää on epätasaista, joten luistinten ja jään kosketuspinta on vain 5 mm². Kuinka kylmää jään pitää vähintään olla, jotta se ei ala sulaa 60-kiloisen paikallaan pysyvän luistelijan alla?
- I. Jos aikaa jää, pieni (toivottu) ekskursio teorian puolelle: tulos $U = \frac{3}{2} N k_B T$ harvalle kaasulle. Luennolla (kalvo 31) osoitettiin, että $K_{tr} = \frac{3}{2} PV$, mistä tulos seuraa tilanyhtälön (jota ei johdettu) kautta. Tulos seuraa myös Maxwell-Boltzmann-jakaumasta (jota ei johdettu), josta oli $\frac{1}{2} m \langle v^2 \rangle = \frac{3}{2} k_B T$ (kalvo 40).
- J. Mahdolliset kommentit laskuharjoitustehtävistä.